

Laga kraft 2025-06-04

Komplettering av planbeskrivning

Ändring av detaljplan för del av fastigheten Mars och Vulcanus 1 i stadsdelen Gamla stan i Stockholm, Ä-Dp 2022-08258

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
start.stockholm/detaljplaner

Sammanfattning

Planarbetet avser ändring av del av gällande detaljplan Dp 2005-01646 (laga kraft den 12 juni 2006) på fastigheten Mars och Vulcanus 1 i Gamla stan. Ändringen berör en mindre del av gällande detaljplan. Syftet med ändringen är att förtydliga planmässigt stöd för en befintlig tillbyggnad till det så kallade ledamotshuset. Den gällande detaljplanen Dp 2005-01646 beskriver varken de materiella och immateriella kulturvärden byggnaden innehåller eller gör några avvägningar mellan olika kulturvärden och andra förutsättningar och krav. Behovet att göra denna typ av avvägningar kommer ur förändrade förutsättningar för riksdagens säkerhet. Vissa planbestämmelser inom det område som ändringen avser bedöms inaktuella. Föreslagen tillbyggnad är i övrigt planenlig enligt gällande detaljplan Dp 2005-01646 och de ändringar som genomförs förtydligar kommunens ställningstagande. Ändringen avser även att begränsa befintlig bygggrätt inom detaljplanen till att enbart innefatta den nya tillbyggnaden och säkerställa att den innergård som finns idag bevaras.

Sammanfattningsvis omfattas planändringen av följande justeringar:

- Planbestämmelser avseende skydd för värdefull bebyggelse utgår inom ändringsområdet.
- Bygggrätt genom placering och höjd regleras genom planbestämmelser.
- Utformningsbestämmelser tillkommer.

Miljöbedömning

Prövning gällande om områdets användning innebär betydande miljöpåverkan har utretts tidigare i samband med framtagandet av gällande detaljplan Dp 2005-01646, i den så statuerades att detaljplanen inte kunde antas medföra sådan miljöpåverkan som avsågs i MB 6 kap. 11§ eller PBL 5 kap. 18§ 3st.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att de ändringar av gällande detaljplan som aktuellt planarbete avser inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som åsyftas i 4 och 6 kap. miljöbalken och att en miljöbedömning inte behöver göras.

Tidplan

Samråd – 23 maj till 4 juli 2023

Granskning – 28 februari till 26 mars 2024

Antagande – 13 juni 2024

Innehåll

Ändringens syfte	4
Beskrivning av ändringen.....	4
Motiv till detaljplanens reglering.....	9
Genomförandefrågor.....	9
Planeringsunderlag	10
Planeringsförutsättningar.....	11
Konsekvenser	17

Ändringens syfte

Planarbetet avser ändring av del av gällande detaljplan Dp 2005-01646 (laga kraft den 12 juni 2006) på fastigheten Mars och Vulcanus 1 i Gamla stan. Ändringen berör en mindre del av gällande detaljplan.

Syftet med ändringen är att förtydliga planmässigt stöd för en befintlig tillbyggnad till det så kallade ledamotshuset. Den gällande detaljplanen Dp 2005-01646 beskriver varken de materiella och immateriella kulturvärden byggnaden innehåller eller gör några avvägningar mellan olika kulturvärden och andra förutsättningar och krav. Behovet att göra denna typ av avvägningar kommer ur förändrade förutsättningar för riksdagens säkerhet. Vissa planbestämmelser inom det område som ändringen avser bedöms inaktuella. Föreslagen tillbyggnad är i övrigt planenlig enligt gällande detaljplan Dp 2005-01646 och de ändringar som genomförs förtydligar kommunens ställningstagande. Ändringen avser även att begränsa befintlig byggrätt inom detaljplanen till att enbart innefatta den nya tillbyggnaden och säkerställa att den innergård som finns idag bevaras.

Beskrivning av ändringen

Ärendeinformation

Planhandlingar

Planförslaget består av plankarta med bestämmelser. Där höjder förekommer redovisas dessa i höjdsystemet RH 2000. Observera att i gällande detaljplan Dp 2005-01646 redovisas höjder i ett äldre höjdsystem; RH00. Till planen hör denna planbeskrivning.

Planbeskrivningen omfattas inte av licensformen CC0. Allt upphovsrättsligt skyddat material i planbeskrivningen, som till exempel bilder, kartor och andra illustrationer, kan användas efter tillstånd av rättighetshavaren. Rättighetshavare är den som har skapat, äger eller i övrigt råder över materialet. Användare ansvarar själva för att utreda rättighetsfrågorna innan eventuell användning eller spridning. Upphovsrätten regleras i lag om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (SFS 1960:729).

Medverkande

Planhandlingarna är framtagna av stadsbyggnadskontoret genom stadsplanerare Felix Staffanson.

Tidplan

Samråd – 23 maj till 4 juli 2023

Granskning – 28 februari till 26 mars 2024

Antagande – 13 juni 2024

Läge, areal, markägförhållanden

Fastigheten Mars och Vulcanus 1 är belägen i Gamla stans norra del och omges av Myntgatan, Rådhusgränd, Mynttorget och Kanslikajen. Fastigheten ägs av staten och förvaltas genom Riksdagsförvaltningen.

Det aktuella planområdet omfattar cirka 500 kvadratmeter och utgör en liten del av gällande detaljplan.

Lokalisering av aktuellt planområde inringad med röd ring.

Genomförandetid

Genomförandetiden slutar fem år (60 månader) efter det att ändringen har fått laga kraft.

Planens huvuddrag

Ledamotshuset genomgick 2018–2022 en totalrenovering då säkerheten behövde höjas och de tekniska systemen var uttjänta. Vid ombyggnaden har målet varit att skapa en säkrare och modernare kontorsbyggnad anpassad till riksdagens verksamhet med beaktande av byggnadens kulturhistoriska och arkitektoniska värden. Att möjliggöra riksdagens fortsatta verksamhet i byggnaden över tid har varit ett övergripande mål för ombyggnationen som helhet.

Tillbyggnaden mot Rådhusgränd utgör en av de mest väsentliga delarna för byggnadens säkerhet. Den är i huvudsak planenlig utifrån gällande detaljplan förutom i förhållande till ett antal inaktuella skyddsbestämmelser inom den del som planändringen avser.

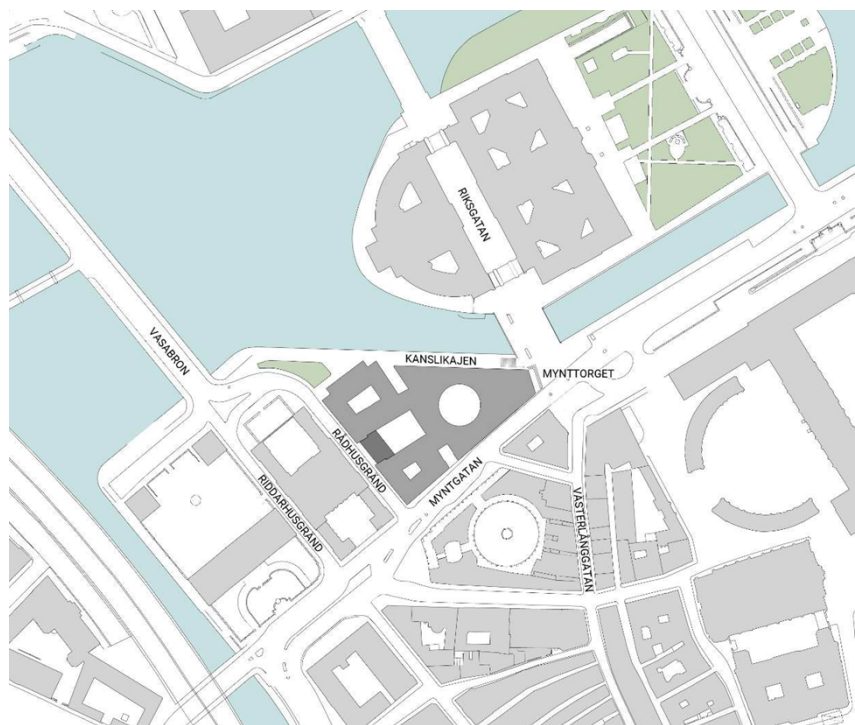
För att möjliggöra aktuell tillbyggnad föreslås följande justeringar i förhållande till gällande detaljplan Dp 2005-01646:

- Planbestämmelser avseende skydd för värdefull bebyggelse utgår inom ändringsområdet.
- Byggrätt genom placering och höjd regleras genom planbestämmelser.
- Utformningsbestämmelser tillkommer.

Syftet med att undanta skyddsbestämmelserna inom planområdet är att tydliggöra kommunens viljeriktning och slutliga avvägning mellan olika intressen. Äldre bebyggelse inklusive dess fasader mot gården är fortsatt skyddade genom bestämmelser i gällande detaljplan. Detta gäller exempelvis departementsfrisen från 1935. Det tillsammans med byggrätt och utformningsbestämmelse ger både möjlighet till och begräsningar av ytans nyttjande. Utformningsbestämmelse och byggrättens begräsningar är viktiga för att säkerställa långsiktigt lämpligt utnyttjande och lämplig utformning av de förutsättningar planändringen möjliggör.

Ny bebyggelse

Tillbyggnaden består av fem våningar varav en i suterräng mot gatan. Flyglarna som omgärdar den västra gården byggs samman med fler lokaler för riksdagens ledamöter och mot gården tillgodoses också behovet av en ny hörsal inom riksdagens bestånd med plats för cirka 100 personer. Hörsalen ska vara tillgänglig för besökare.

Illustration med aktuell tillbyggnad i mörkgrå markering. Illustration: White.

Fasad mot Rådhusgränd. Foto: Ahrbom och Partner

Byggnadens grundläggande syfte har sitt ursprung i de krav som ställs på säkerhet och funktion. Den arkitektoniska idén (PM Arkitektonisk idé, 2023) har varit att hitta en lösning som förvaltar och anpassar sig till helheten men som också är avläsbar som en ny årsring. Den nya, putsade byggnadsdelen har bland annat givits samma varma rödockrakulör som den befintliga byggnaden. Tillbyggnaden ansluter även materialmässigt till flyglarna genom sin granitsockel och sitt koppartak.

För att ledamotshuset fortfarande ska uppfattas som en och samma byggnad mot Rådhusgränd ansluter skalan till det övriga kvarteret.

Mot gata och gård har gestaltningen anpassats till den befintliga byggnadens flyglar avseende såväl materialval och proportioner som kulör.

Tillbyggnadens fasad mot västra gården. I suterräng mot gården syns ny hörsal. Foto: Ahrbom och Partner

Mot Rådhusgränd har fasaden mot gatan dragits in för att låta de befintliga flyglarna dominera över hörnen samt synliggöra flyglarnas tak i gatuperspektivet.

Detaljutformningen av fönster, fönsteromfattningar, takfot och gördellist skiljer sig från flyglarnas gestaltning genom stilisering, detta för att göra tillbyggnaden lätt att avläsa. Flygelbyggnadernas högre detaljeringsgrad har istället kompensrats med diskreta fönsteromfattningar och listverk i kalksten.

Gårdsfasaden är öppnare och har ett tydligare eget uttryck men med anpassning i färg, material och höjd.

Bottenvåningens hörsal är utskjutande och fasaden har ett portikmotiv i kalksten som kopplar fasaden till den motstående stenportiken samt en stenfris från 1930-talet. Uttrycket är även här underordnat.

Gator och trafik

Planförslaget ansluter till befintliga förhållanden när det gäller gatunät för bil-, cykel- och kollektivtrafik och bil- och cykelparkering.

Varför ändring av detaljplan har valts

Ändring av detaljplan har valt eftersom att den gällande detaljplanen fortfarande bedöms som aktuell men att kommunen behöver förtydliga sitt ställningstagande gällande kulturmiljön och hur riksintresset avses behandlas.

Motiv till detaljplanens reglering

Prickmark har reglerats på den västra gården och mot Rådhusgränd. Motivet är att säkerställa att hela gården inte bebyggs. Dessutom ska den tillkommande bebyggelsen tillskapa högkvalitativ arkitektur utifrån kulturmiljön och möjliggöra att befintlig bebyggelses flyglar fortsatt är tydligt utläsbara.

Höjden på tillbyggnaden regleras med h1 vilken är satt till 22,0 meter över nollplanet. Detta är för att tillkommande bebyggelse inte ska bli högre än den intilliggande bebyggelsen.

Höjden på tillbyggnaden mot innergården regleras med h2 vilken är satt till 7,0 meter över nollplanet. Detta är för att kunna möjliggöra en mindre utbyggnad på innergården.

Byggnadens utformning regleras med f1, som säger att ”Byggnads fasad ska utföras i puts i ljus kulör med sockel i grå granit. Tak ska kläs och utformas i liknande utförande som tak på angränsande byggnad. Fasaddetaljer och fönsteromfattningar mot gata ska utföras i kalksten.”. Med denna bestämmelse så säkerställs att den tillkommande bebyggelsen inordnar sig till befintlig bebyggelse på ett harmoniskt vis och tillskapar högkvalitativ arkitektur utifrån kulturmiljön.

Byggnadens utformning regleras även med f2 som säger att det högsta våningsantalet för tillkommande byggnad är fem. På så sätt kommer den tillkommande bebyggelsen att ansluta till befintlig bebyggelse i våningsantal. Den nedersta av dessa våningar är en suterrängvåning mot Rådhusgränd.

Genomförandefrågor

Organisatoriska frågor

Ansvarsfördelning

Planbeställaren ansvarar för planens genomförande.

Stadsbyggnadskontoret ansvarar för upprättande av planhandlingar samt myndighetsutövning i samband med bygglov och bygganmälan.

Avtal

Planavtal är tecknat mellan Stockholms stad och Riksdagsförvaltningen.

Fastighetsrättsliga frågor

Inga fastighetsrättsliga frågor är aktuella.

Ekonomiska frågor

Planbeställaren bekostar planarbetet enligt upprättat avtal. Planbeställaren bekostar och ansvarar för genomförande av detaljplanen.

Tekniska frågor

Teknisk försörjning finns idag ansluten till fastigheten. Anslutning sker till befintliga ledningar.

Planeringsunderlag**Kommunala****Undersökning om betydande miljöpåverkan**

Prövning gällande om områdets användning innebär betydande miljöpåverkan, har utretts tidigare i samband med framtagandet av gällande detaljplan Dp 2005-01646. Där så statuerades att detaljplanen inte kunde antas medföra sådan miljöpåverkan som avsågs i MB 6 kap. 11§ eller PBL 5 kap. 18§ 3st.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att de ändringar av gällande detaljplan som aktuellt planarbete avser inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som åsyftas i 4 och 6 kap. miljöbalken och att en miljöbedömning inte behöver göras.

Utredningar

Utredningar som tagits fram under planarbetet är

- *PM Arkitektonisk idé* (Riksdagsförvaltningen, 2023)
- *PM Säkerhet ledamotshuset* (Riksdagsförvaltningen, 2023)
- *Ändrad detaljplan, ledamotshuset. Kulturhistorisk utredning över kvarteret och konsekvensbeskrivning över tillbyggnaden* (White, 2023)
- *PM Dagvattenhantering* (Riksdagsförvaltningen, 2023)

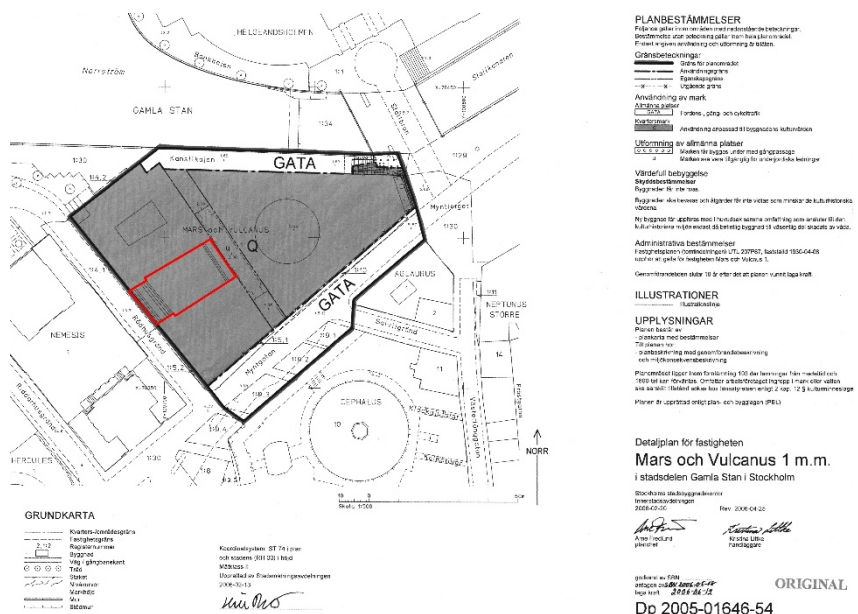
Planeringsförutsättningar

För att ta del av utredningar, avvägningar och slutsatser för gällande markanvändning av aktuell fastighet, se gällande detaljplan Dp 2005-01646.

Kommunala

Detaljplan

Fastigheten Mars och Vulcanus 1 omfattas av detaljplan 2005-01646 som fick laga kraft den 12 juni 2006. I planen är byggnaden försedd med skyddsbestämmelser. Kvartersmarken har användningen Q: Användning anpassad till byggnadens kulturvärden.

Gällande detaljplan Dp 2005-01646. Den del som berörs av aktuell ändring är markerad med heldragen röd linje.

Översiktsplan

I översiktsplanen framgår värdet av att Gamla stan och Riddarholmens synnerligen höga kulturhistoriska värden bevaras och att Gamla stan förblir en levande stadsmiljö med en blandning av verksamheter och boende. Kompletteringsmöjligheterna är mycket begränsade. Stockholm är i sin egenskap av huvudstad Sveriges mest komplexa och mångfacetterade urbana kulturmiljö.

Kommunala beslut i övrigt

Den 23 maj 2019 fattade stadsbyggnadsnämnden beslut om bygglov (dnr 2018-16576) för en tillbyggnad på ledamotshuset i Gamla stan. Den aktuella tillbyggnaden utgör en förhållandevis liten del av en större ombyggnation och innebär att västra gården mot

Rådhusgränd går från ett öppet rum till en sluten innergård. Det huvudsakliga motivet till tillbyggnaden var säkerhetsskäl. Kontoret bedömde tillbyggnaden som planenlig och stadsbyggnadsnämnden fattade beslut i enlighet med kontorets förslag.

Bygglovets överklagades. Länsstyrelsen och mark- och miljödomstolen delade stadens bedömning om planligheten. Den 10 november 2021 upphävdes bygglovets genom dom i mark- och miljööverdomstolen, mål P 13581-20. Domstolen fann med stöd i Riksantikvarieämbetets yttrande i ärendet att aktuell tillbyggnad strider mot förvanskingsförbudet 8 kap. 13§ PBL.

Domstolen konstaterade vidare att bestämmelsen i detaljplan 2005-01646 om förbud mot åtgärder som minskar byggnadens kulturhistoriska värden innebär att kulturmiljövärden ska ges företräde framför andra intressen. Mot denna bakgrund ansågs sig domstolen förhindrad att åsidosätta planbestämmelserna med hänsyn till andra intressen.

Den 25 augusti 2022 beslutade stadsbyggnadsnämnden att godkänna start-PM för aktuellt planarbete i syfte att klargöra stadens intresseavvägningar och förtydliga planmässigt stöd för aktuell tillbyggnad.

Riksintressen

Planområdet ligger inom riksintresset för kulturmiljövärden Stockholms innerstad med Djurgården. Området bedöms särskilt kulturhistoriskt värdefullt och är utpekade som värdekärna och är ett uttryck för Sveriges maktcentra. Byggnader som ingår i värdekärnor har hög känslighet för förändringar. Det innebär i princip att utpekade byggnader ska bevaras. Huvudfokus i stadens hantering är att särskilt kulturhistoriskt värdefulla byggnader inte får förvanskas och att alla ändringar ska utföras varsamt och med beaktande av värdebärande byggnadsdelar och karaktärsdrag.

Miljökvalitetsnormer

Vatten

Planområdet har naturligt avrinningsområde till Norrströmmen (SE61000), med delområde Mälaren-Riddarfjärden. Enligt VISS september 2023 har Mälaren-Riddarfjärden otillfredsställande ekologisk status och uppnår ej god kemisk ytvattenstatus detsamma gäller för vattenförekomsten Norrström. Miljökvalitetsnormer som ska uppnås för ytvattenförekomsten är måttlig ekologisk status 2027 och god kemisk ytvattenstatus 2027. Områdets tekniska avrinningsområde är Norra Henriksdal vilket är försett med reningsverk.

Miljö

Strandskydd

Fastigheten har varit bebyggd på ett eller annat sätt sedan 1600-talet och den nuvarande byggnaden uppfördes mellan 1922 och 1936. Platsen planlades första gången i stadsplanen PL 498, från 1928, där den gavs en byggrätt. Strandområden som vid utgången av juni 1975 ingick i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan omfattas inte av strandskydd enligt miljöbalken, om det inte bestäms något annat.

1980 så antog Stockholms stad stadsplan PL 7878 vilken fastställdes av länsstyrelsen 1981. I fastställelsebeslutet från länsstyrelsen för stadsplan PL 7878 så fann länsstyrelsen att skäl förelåg för att inom planen belägna områden ej skulle omfattas av strandskydd.

Den 3 juni 1999 tog länsstyrelsen i Stockholm beslut angående strandskyddet för länet och vilka strandpartier som skulle omfattas av strandskydd. Den aktuella platsen i Gamla stan i Stockholm omfattades då inte av något strandskydd.

För området gäller idag Dp 2005-01646 som fick laga kraft 2006. Under denna period skulle länsstyrelsen, i samband med planarbetet, godkänna detaljplaner och lämna fastställandebeslut för detaljplaner avseende deras eventuella dispenser från strandskyddet. Under processen (samråd och utställning) för Dp 2005-01646 så lämnade länsstyrelsen aldrig något skriftligt yttranden på detaljplanen men inkom med beslut om att inte pröva kommunens beslut att anta detaljplanen. Vid aktuell tidpunkt var det endast när antagna planer överklagades eller då länsstyrelsen beslutade att pröva planen som handlingar i ärendet bevarades. Eftersom planen varken överklagades eller prövades så har handlingarna gallrats hos staden.

Stadsbyggnadskontoret sammanvägda bedömning är att inget strandskydd gäller för platsen i den aktuella planen (DP 2005-01646) som nu prövas för ändring.

Befintlig bebyggelse

Riksdagens ledamotshus i kvarteret Mars och Vulcanus uppfördes på 1930-talet. Det är utformat i enkel nordisk klassicism med inslag av tidens då nya funktionalistiska stil. Byggnaden planerades ursprungligen för en rörelse genom byggnadens mitt där rotundan utgjorde kvarterets nav från vilken man nådde huvudtrapphuset via huvudingången en våning upp. Öppenheten i byggnaden skulle symbolisera synen på den öppna svenska demokratin och en spegling av tidigare kvartersindelning.

Kanslihusets gårdar ritades för att tillse att tillräckligt med naturligt ljus fördes in volymernas inre. Den västra gården tillsammans med rotundan ingick i det offentliga stråk som genomkorsade kvarteret. Västra gården hade markbeläggning av granit. Gården var försänkt i förhållande till omgivande ytor varför det fanns en trappa upp till Rådhusgränd och till Myntgränd. Båda gårdarna fick en utarbetad gestaltning i stiliserad klassicism. I västra gårdens fall tar sig detta uttryck i den stenbeklädda fasaden med kolonner och en balkong. Kolonnmotivet är troligtvis en pendang till kolonnerna mot Mynttorget, likaså kolonnerna i rotundan. Vidare försågs den västra gården med en stenrelief, Departementsfrisen, av Stig Blomberg.

Byggnaden har genomgått flera omfattande ombyggnationer genom åren, bland annat 1981–1983 då hela södra och en del av norra gården byggdes igen för att få fler sammanträdesrum.

På grund av höjda säkerhetskrav och en önskan om bättre tillgänglighet utfördes en ombyggnad av entréerna 2006–2008. Den öppna hallen bakom portiken vid Mynttorget byggdes igen. Huvudentrén flyttades ut från rotundan till Mynttorget och kvarterets nordöstra hörn. Arkadens förbindelse med Mynttorget skars av och tillträdet till rotundan från Myntgränd begränsades med en permanent stängd grind. Därmed försvann möjligheten för allmänheten att passera genom byggnaden i markplan. Sekvensen av allmänt tillgängliga, exteriöra rum som tidigare genomkorsat kvarteret gjordes otillgängliga.

Ledamotshuset byggdes om igen under mandatperioden 2018–2022. Anledningarna till den omfattande ombyggnaden var att säkerheten behövde höjas, att de tekniska systemen var utjänta, att lokalerna varken var effektiva eller flexibla och att man ville komma till rätta med en opraktisk logistik.

Under ombyggnaden 2018–2022 togs ett större grepp. Rotundan och Myntgränd byggdes in som interiöra rum med västra gården som ett exteriört rum inom säkerhetsgränsen. Det tidigare allmänna stråket blev således återigen sammanhängande, om än innanför säkerhetsgränsen. Av säkerhetsskäl byggdes även arkaderna in och blev interiöra rum.

Västra gården före ombyggnaden. Foto: SSM.

Departementsfrisen. Foto: Ahrbom och Partner

Säkerhet

Som underlag för planarbetet har Riksdagsförvaltningen tagit fram ett PM angående säkerhet. PM:et innehåller de förhållanden som utgör de huvudsakliga anledningarna till totalrenovering av bygganden inklusive aktuell tillbyggnad. Aktuellt PM sammanfattas nedan.

I riksdagens byggnader verkar stora delar av Sveriges centrala statsledning. En viktig förutsättning för att kunna verka i byggnaderna är att riksdagen, som arbetsplats och institution, är säker att vistas och verka i.

Den säkerhetspolitiska situationen i Europa och Sveriges närområde har försämrats över tid, vilket medfört att Sverige har återupptagit

och höjt ambitionsnivån för totalförsvarsplaneringen och stärkt den nationella säkerheten genom ett skärpt regelverk för säkerhetsskydd.

I oktober 2010 höjdes terrorhotnivån i Sverige till tre på Nationellt centrum för terrorhotbedömnings (NCT) femgradiga skala. Sedan 2010 har bland annat terrorattentaten på Bryggargatan/Olof Palmes gata i december 2010 inträffat. Liksom bombdådet i regeringskvarteret i Oslo 2011 som dödade åtta personer. I augusti 2023 beslöt Säkerhetspolisen att höja nivån ytterligare, från en trea till en fyra till följd av det geopolitiska läget. Höjningen baseras på en utvärdering av det strategiska terrorhotet mot Sverige. Bedömningen tar hänsyn till både aktuella fakta och möjliga framtida scenarier.

Till följd av Rysslands invasion i Ukraina behöver Riksdagsförvaltningen förbereda sig på att den spända säkerhetspolitiska situationen blir långvarig, att den snabbt kan eskalera och att risken ökat för att Sverige och riksdagen utsätts för fientliga angrepp i syfte att påverka svenskt beslutsfattande.

Sedan 2019 har regelverket om säkerhetsskydd stärkts väsentligt. Fysisk säkerhet handlar således inte enbart om att förebygga obehöriga att få tillträde till en byggnad utan avser även ett förebyggande skydd mot skadlig inverkan som kan orsakas utifrån. Exempel på åtgärder som kan behöva vidtas avseende fysiskt skydd är:

- Skalskydd
- Påkörningsskydd eller andra barriärer som fysiskt hindrar en bil att forcera en vägg eller köra på människor
- Ballistiskt skydd
- Skyddsåtgärder mot anlagd brand eller påverkan med hjälp av kemikalier.

Det skulle även kunna röra sig om åtgärder för att skydda mot direkta angrepp med sprängmedel eller obemannade luftfarkoster som till exempel drönare.

Lokaliseringen av ledamotshuset i stadens äldsta och mest centrala delar, medför att byggnaden är helt omgiven av offentliga platser och gator med trånga mått. Detta innebär att man inte kan hindra eventuella hot från fordon med gatuavstängningar och fysiska hinder som på andra ställen i Stockholm.

Sammantaget bedöms den dimensionerade hotbilden mot riksdagen och den centrala statsledningen som hög, och vidtagna skyddsåtgärder behöver vara långsiktiga för att säkerställa riksdagens funktionalitet.

Kulturhistoriskt värdefull miljö

Fastigheten Mars och Vulcanus 1 är blåklassad i Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering av bebyggelse. Det innebär att bebyggelse bedöms ha synnerligen högt kulturhistoriskt värde.

Med syfte att tydliggöra byggnadens kulturhistoriska värde har White (2023) tagit fram en kulturhistorisk utredning. I utredningen bedöms ledamotshusets överordnade kulturhistoriska värde vara berättelsen om det svenska statsskicket. I detta ligger riksdagen som funktion, dess roll i staden och stadsutvecklingen samt som avgörande del i nationens maktcentrum. Det vill säga verksamheten och hur den tagit sig uttryck i byggnaden. De kulturhistoriska värdena i verksamheten och de anpassningar som gjorts för denna är påtagliga.

Ledamotshuset utgör tillsammans med Kungliga slottet, riksdagen och Norrström en inramning av nationens mest betydelsefulla stadsrum. Det kulturhistoriska värdet av att riksdagen är belägen här bedöms som mycket högt. Områdets kulturhistoriska värde skulle minska påtagligt utan riksdagens verksamhet. Även byggnadernas uttryck och utformning speglar funktionen som centrum för statsskicket.

Stadsbild

Ledamotshuset ligger i ett område som under sekler har varit centrum för landets styre. Stadsrummet karaktäriseras av monolitisk palatsarkitektur. Förändringarna genom historien har inneburit att bebyggelsen idag består av spår från olika tidsepoker och stilideal från medeltid fram till idag. Många byggnader i Gamla stan är från 1600-talet med höga gavlar, kalkputsade fasader och dekorationer av sten. De medeltida murarna finns i stor utsträckning bevarade bakom senare tiders fasader. Så gott som samtliga hus har rustats upp till modern standard och vindar har inretts till bostäder och kontor.

I de södra delarna av Norrmalm finns departementstaden, som tillsammans med Helgeandsholmen och flera kvarter i den norra delen av Gamla stan utgör navet för svensk statsförvaltning och statsrepresentation.

Konsekvenser

Miljökvalitetsnormer för vatten

Planområdet har naturligt avrinningsområde till ytvattenförekomsten Norrströmmen för vilken fastställda miljökvalitetsnormer ska följas. Områdets tekniska avrinningsområde är Norra Henriksdal vilket innebär att avrinnande vatten hamnar i Henriksdals reningsverk.

Både med hänsyn till Östra Mälarens vattenskyddsområde och till miljökvalitetsnormerna för vatten är det viktigt att planens genomförande inte medför en negativ påverkan på vattenkvaliteten. Med anledning av detta har riksdagsförvaltningen tagit fram PM dagvattenhantering.

Ändringen av detaljplanen bedöms inte påverka möjligheterna att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten negativt eftersom:

- Ny anläggning förses med filterbrunnar för att hantera avrinnande vatten
- Avrinnande vatten har slutlig omhändertagande i Henriksdals reningsverk
- Ändringen syftar till att minska den befintliga bygggrätten

Byggherren får inte genom val av byggnadsmaterial förorena dagvattnet med tungmetaller eller andra miljögifter i enlighet med plan- och bygglagen.

Stadsbild

Tillbyggnaden är väl anpassad och utformad med hänsyn till den ursprungliga byggnaden. Den förhållandevis smala Rådhusgränd och tillbyggnadens placering och inordning i rådande skala ger sammantaget en liten till måttlig påverkan på stadsbilden.

Säkerhet

Stadsbyggnadskontoret bedömer, med stöd i underliggande utredning, tillbyggnaden som avgörande för att kvarteret fortsatt ska kunna användas för riksdagens verksamhet.

Kulturhistoriskt värdefull miljö

Tillbyggnaden har positiva konsekvenser för det överordnade värdet, berättelsen om det svenska statsskicket, eftersom det möjliggör en långsiktig, fortsatt och mer effektiv verksamhet. Kontakten mellan västra gården och Bondeska palatset utgår. Detta innebär, enligt den kulturhistoriska konsekvensbedömningen, en märkbar och i delar försämrade förändring. Tack vare betydelsefulla dokumentvärden, inpassning i skala och värdet av den statliga förvaltningen på platsen bedöms tillbyggnaden inte förvanskande av kvarterets kulturhistoriska värde.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att det immateriella kulturvärdet av verksamheten på platsen är överordnat andra värden. Påverkan på de kulturhistoriska värdena är godtagbara med hänsyn till det övergripande kulturhistoriska värdet.

*Västra gården före ombyggnation. Bondeska palatset synligt på andra sidan Rådhusgränd.
Foto: Riksdagsförvaltningen.*

Västra gården efter ombyggnation. Foto: Ahrbom och Partner

Riksintresse

Av motivet för riksintresset framgår att staden är präglad av funktionen som landets politiska och administrativa centrum. Stockholms huvudstadsfunktion är inte specifikt utpekat som riksintresse, men får anses vara av intresse för riket.

Förutom att utgöra navet för svenskt maktcentra så innebär huvudstadsfunktionen att Stockholm även fungerar som nav för diplomatiska relationer och internationell representation. Stockholm är idag inskriven i svensk grundlagen som den plats där riksdagen ska sammanträda för riksmötet, vilket ska ske i riksdagshuset på Helgeandsholmen. Sveriges statschef, kung Carl XVI Gustaf, har sin officiella residensbostad i Kungliga slottet, även känt som Stockholms slott. Båda dessa viktiga och kulturhistoriskt värdefulla byggnader angränsar till Mynttorget, precis som ledamotshuset. Synergieffekten av ledamotshusets placering, vilket är en del av landets politiska centrum, är därmed hög.

Byggnader som utgör uttryck för rikets förvaltning och funktion som huvudstad lyfts fram i riksintressetexten. Rikets förvaltning har haft skiftande behov över tid, vilket avspeglar sig i dessa byggnader. När nya behov uppstått har nya byggnader uppförts, befintliga har anpassats medan andra har inkorporerats. Förslagets skada på områdets kulturhistoriska värden vägs upp av värdet av att riksdagens verksamhet kan fortgå i kvarteret. Tillbyggnaden bedöms inte innebära påtaglig skada på riksintresset för kulturmiljövården Stockholms innerstad med Djurgården.